

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
У ВІДТВОРЕННІ ЗАГОЛОВКІВ АНГЛОМОВНИХ ПЕРІОДИЧНИХ
ВИДАНЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ»**

Виконала:
студентка 2 курсу, групи Ang1-M18
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська))
з додатковою предметною
спеціальністю (Мова і література
(німецька))
Жужевич Мар'яна Андріївна

Керівник:
Барбанюк Олеся Олександрівна,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри англійської мови

Рецензент:
Лівіцька Оксана Вікторівна, кандидат
філологічних наук, асистент
кафедри журналістики
факультету української філології та
журналістики

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕКЛАД ЯК ОБ’ЄКТ МОВОЗНАВЧОГО ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1 Проблеми дефініції перекладу.....	7
1.2 Адекватність та еквівалентність перекладу	11
1.3 Природа перекладацьких трансформацій та їх класифікації	17
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ У АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	26
2.1 Дискурс у публіцистиці	26
2.2 Періодичні видання як засіб формування суспільної думки у Великій Британії	29
2.3 Лінгвістичний статус заголовка в публіцистичному дискурсі.....	36
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАГОЛОВКІВ АНГЛОМОВНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ	46
3.1 Лексико-граматичні трансформації у відтворенні заголовків газети The Telegraph.....	46
3.2 Лексико-граматичні трансформації у відтворенні заголовків газети The Independent.....	62
3.3 Лексико-граматичні трансформації у відтворенні заголовків газети The Guardian.....	74
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	94

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВМ – вихідна мова

МО – мова оригіналу

МП – мова перекладу

ОО – одиниці оригіналу

ОП – одиниці перекладу

ТО – текст оригіналу

ТП – текст перекладу

ЦД – цитатний дискурс

ЦМ – цільова мова

ВСТУП

В світовій спільноті невблаганно зростає необхідність постійно отримувати нові знання. Розвиток новітніх комунікаційних технологій та зростаюча роль інформації сприяли виникненню мас-медійного дискурсу. Важливість такого дискурсу зумовлюється передусім тим, що в його межах відбувається так званий «діалог культур», що є основою міжнародної взаємодії.

Серед видів мас-медійного дискурсу, особливе місце займає публіцистичний, який реалізується за допомогою засобів масової комунікації та передбачає свідому і явно виражену позицію автора. Тексти публіцистичного дискурсу формують масову свідомість, нав'язуючи індивіду певні смаки, життєві пріоритети. Публіцистичний дискурс є дієвим засобом розповсюдження культури, мовної картини світу народу, саме тому постає специфічним явищем лінгвістики, що відображає соціокультурологічні особливості певного комунікативного простору. В цьому контексті можна стверджувати, що переклад і є одним зі механізмів, який забезпечує міжкультурну комунікацію та сприяє культурному порозумінню. Сьогодні вітчизняні публіцисти черпають значну частину контенту власне з англомовних періодичних видань (з британських зокрема) адже лєвова частка інформації в інтернеті є англомовною.

Вийнятковий науковий інтерес публіцистичний дискурс викликає у світлі перекладознавчих досліджень, а саме якими засобами створення та передачі мовної картини світу послуговується якісна преса, зокрема преса Великої Британії, першими виданнями якої були *The Independent*, *The Guardian*, *The Telegraph*.

Значна увага у публіцистиці приділяється заголовкам, оскільки читач в першу чергу проглядає назви статей і повідомлень. Власне в такий спосіб автор публікації прагне привернути увагу читача та затримати її. Перекладач завжди стоїть перед складним вибором застосування різноманітних засобів з метою збереження інтенцій автора та емоційної інформації публікації. Саме тому, вивчення основних перекладацьких прийомів, релевантних для збереження

емоційної інформації при перекладі з англійської мови на українську, зумовлює **актуальність** нашого дослідження. Окрім того, існує потреба у визначенні природи перекладацьких трансформацій і систематизації лексико-граматичних змін при перекладі англомовних заголовків українською та виявленні рівня їхньої еквівалентності та адекватності (відповідно до культурних, ідеологічних та лінгвістичних особливостей мови перекладу).

Метою нашої розвідки є визначення особливостей відтворення заголовків англомовних періодичних видань українською мовою. Поставлена мета передбачала реалізацію наступних **завдань**:

- узагальнити теоретичні аспекти проблематики перекладу;
- окреслити функціональні особливості перекладу і обґрунтувати способи його адаптації;
- визначити специфіку адекватного та еквівалентного відтворення змісту повідомлення одиницями мови перекладу;
- з'ясувати види перекладацьких трансформацій та їх класифікацій;
- охарактеризувати публіцистичний дискурс загалом, британський публіцистичний дискурс зокрема та виділити його особливості;
- визначити види та функції газетних заголовків і способи їхнього впливу на читача;
- уточнити специфіку заголовків англомовних періодичних видань;
- виявити особливості відтворення заголовків англомовних періодичних видань українською мовою;
- здійснити кількісні підрахунки.

Об'єктом дослідження є заголовки англомовних періодичних видань.

Предметом дослідження – лексико-граматичні трансформації, якими послуговуються публіцисти при перекладі заголовків англомовних періодичних видань українською мовою.

Матеріалом дослідження слугували 270 заголовків періодичних видань Великої Британії *The Independent*, *The Guardian*, *The Telegraph* та їхні україномовні відповідники.

Для досягнення мети дослідження було використано такі **методи** – *загальнонаукові методи* (індукція, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення) було використано для обробки та систематизації теоретичного матеріалу; *метод лінгвістичного опису* було залучено для класифікації типів перекладацьких трансформацій; *зіставний метод* було застосовано для визначення особливостей використання лексико-граматичних трансформацій; *метод графічної обробки результатів* дослідження було використано для узагальнення та систематизації отриманих у ході дослідження даних у вигляді рисунків, таблиць та діаграм.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх застосування у викладанні таких дисциплін як «Теорія та практика перекладу», «Практика перекладу», «Лінгвокраїнознавство», «Лінгвокраїнознавчі аспекти художнього тексту», «Аспектний переклад».

Апробацію роботи було здійснено на VII Міжнародної студентської Інтернет-конференції «Англійська мова у міждисциплінарному контексті безперервної освіти» (9–16 квітня 2019 р.), а також на Звітній науковій конференції студентів та магістрантів КПНУ імені Огієнка за підсумками НДР у 2018-2019 рр. (24 квітня -25 квітня 2019 р.).

Основні положення дослідження було **опубліковано** у статтях:

1. Жужевич М. Translation transformations. *Англійська мова в міждисциплінарному контексті безперервної освіти: зб. матеріалів VI міжнар. студ. інтернет-конф.* Кам'янець-Подільський. 2019. С. 259–263.
2. Жужевич М. Публіцистичний дискурс сучасної англомовної преси. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.* 2019. Вип. 12. С. 14–17.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження нам вдалося підтвердити, що уникнути лексико-граматичних трансформацій текстових одиниць ВМ при їх відтворенні елементами МП майже неможливо, адже система та структура англійської мови наділені такими особливостями, які не є притаманними українській мові як на граматичному, так і на синтаксичному, семантичному, лексичному, стилістичному та прагматичному рівнях. Це у свою чергу пояснює відсутність певних еквівалентних граматичних конструкцій та лексичних одиниць при перекладі.

Так, в ході роботи було виявлено, що на сьогодні не існує єдиної загальноприйнятої класифікації видів перекладу, адже залежно від його характеру та природи науковці і перекладацькі школи виділяють різні типи. Спроби описати і систематизувати типи перекладу було зроблено такими видатними науковцями як Дж. С. Голмс, Ю. Найда, Ж. Дерріда, Р. О. Якобсон, В. Н. Комісаров, Л. С. Бархударов, Я. Й. Рецкер, П. Ньюмарк, Дж. Кетфорд, М. Холлідей, С. Басснетт, А. Дукате та інші.

У перекладознавстві також неоднозначно трактуються способи досягнення адекватності та еквівалентності перекладу. Втім, щоб адаптувати текст оригіналу для цільової аудиторії, перекладач має врахувати культурні, ідеологічні, лінгвістичні та історичні відмінностей між народами, що контактують.

Так, міжмовні трансформації використовуються для того, щоб максимально наблизити текст перекладу до оригіналу та адекватно передати зміст оригіналу МП.

Наведені у роботі приклади репрезентують основні комунікативні прийоми сучасного англійського публіцистичного дискурсу, які застосовуються з метою здійснення впливу на реципієнта. Характерним для публіцистичних текстів є стислість, лаконічність та експресивність, а також широке використання цитат, метафор та образних висловлювань.

Серед таких періодичних видань Великої Британії як *The Independent*, *The Guardian* і *The Telegraph* популярністю користуються заголовки-хроніки, заголовки-цитати та заголовки-інтриги. Газетні заголовки цих видань здебільшого торкаються соціально-політичних, культурних, економічних та екологічних проблем у світі.

Задля збереження ідейного наповнення заголовків англomовних періодичних видань при перекладі публіцистам доводиться послуговуватися не тільки, граматичними замінами, але й різноманітними трансформаціями. Так, нами було виявлено, що під час перекладу найчастіше використовуються упущення (30 %) та додавання (21,3 %).

Рідше вдаються до компенсації (14,6 %), конкретизації (14 %), генералізації (13,3 %), описового перекладу (3,3 %), антонімічного перекладу (2 %) та модуляції (1,3 %).

Так, лексико-граматичні трансформації при відтворенні заголовків англomовних періодичних видань українською мовою сприяють адекватній подачі змісту оригінального повідомлення, а втрачені при перекладі елементи не перешкоджають здійсненню міжмовної комунікації та забезпечують ефективний діалог культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва : Международные отношения, 1975. 240 с.
2. Бехта І. А. Прагматика оповідного дискурсу в газетно-публіцистичному стилі. Журнал : Новітня філологія. Вид-во МДНУ ім. Петра Могили. 2006. № 4 (24). С. 71–84.
3. Богатько В. В. Синтаксис і стилістика неповних речень у мові сучасної української періодики : навч. посіб. для спецкурсу. Вінниця: Нова Книга, 2010. 176 с.
4. Бойчук К. В. Мова газетних текстів як засіб впливу на читача. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. "Філологічна"*. 2009. Вип. 11. С. 135–139.
5. Бочарникова Е. А. О соотношении понятий «текст» и «дискурс» в лингвистике. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2010. № 1 (5), Ч. 1. С. 50–52.
6. Велединська С. Б. Курс общей теории перевода : учеб. пособие. Томск : Изд-во Томского политехнического университета, 2010. 230с.
7. Гарипова З. Р. Повтор как средство взаимодействия заголовка и текста. *Вестник ТГГПУ*. 2011. №1 (23). С.127–131.
8. Гончар О. С. Публіцистичний дискурс та його функції. *Новітня філологія*. 2010. № 16 (36). С. 31–33.
9. Желтухина М. Р. Функции масс-медиального дискурса. Жанры и типы текста в научном и медийном дискурсе. *Межвузовский сборник научных трудов*. 2007. Вып. 5. С. 191–201.
10. Жужевич М. А. Translation transformations. *Англійська мова в міждисциплінарному контексті безперервної освіти*: зб. матеріалів VI міжнар. студ. інтернет-конф. Кам'янець-Подільський. 2019. С. 259–263.
11. Жужевич М. А. Публіцистичний дискурс сучасної англійської преси. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету*

- іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2019. Вип. 12. С. 14–17.
12. Засєкін С. В. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту : монографія. Луцьк : нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 276 с.
13. Кальниченко О. А., Подміногін В. О. Переклад та адаптація. *Вісник Харківського нац. у-ту ім. ВН Каразіна. Сер. романо-германська філологія*. 2004. Вип. 636. С. 201–206.
14. Кальниченко О. А. Псевдопереклад як перекладознавча проблема. *Протей: Переклад. альм.* 2009. Вип. 2. С. 148–162.
15. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову : навч. посіб.-довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця, 2003. 608 с. URL: https://books.google.com.ua/books?id=RTLZCQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 15.05.2019).
16. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва, 1990. 253 с.
17. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. 2-е изд., испр. Москва, 2011. 408 с.
18. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця, 2003. 448 с.
19. Красина Е. А. К интерпритации понятия дискурс. *Вестник РУДН, Сер. Лингвистика*. 2004. №6. С. 5–7.
20. Кухаренко В. А. Практикум з стилістики англійської мови : підручник. Вінниця, 2000. 160 с.
21. Лазарева Э. А. Заголовочный комплекс текста – средство организации и оптимизации восприятия. *Известия Уральского государственного университета*. 2006. № 40. С. 158–166.
22. Лалаян Н. С. Проблеми перекладу крізь призму скопос-теорії. *Вісник КНЛУ. Сер. Філологія*. 2018. Том 21. №1. С. 161–167.

- 23.Лютянська Н. І. Мас-медійний дискурс: типологічні та структурно-організаційні особливості. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Сер. Філологічні науки*. 2014. Кн. 2. С. 136–141.
- 24.Мосейчук О. М. Публіцистичний дискурс як контекст реалізації комунікативного впливу на масового адресата. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. 2012. Вип. 65. С. 174–177.
- 25.Нелюбин Л. Л., Хухуни Г. Т. Наука о переводе (история и теория с древнейших времен до наших дней) : учеб. пособие. Москва, 2006. 416 с.
- 26.Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи : колективна монографія / за ред. : Л. М. Черноватого, О. А. Кальниченка, О. В. Ребрія. Вінниця : Нова Книга, 2013. 568 с.
- 27.Психолінгвістика : учебник для вузов / под ред. Т. Н. Ушаковой. Москва : ПЕР СЭ, 2006. 416 с.
- 28.Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода / дополнения и комментарии Д.И. Ермоловича. 3-е изд., стереотипы. Москва, 2007. 244 с.
- 29.Родионова В. М. Функции имен собственных в различных типах заголовков в медиа-текстах США за 2010-2011 гг. *Альманах современной науки и образования*. 2011. № 12 (55) С. 157–161.
- 30.Семен Г. Я. Граматичні особливості газетних текстів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2015. № 18. Том 1. С. 143–145.
- 31.Baker, M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London, 1992. 320 p.
- 32.Bassnett, S. and Bielsa, E. Translation in Global News. Taylor & Francis e-Library, 2008. 168 p.
- 33.Bassnett, S. and Trivedi, H. (eds). Post-Colonial Translation: Theory and Practice. London, 1999. 201 p.
- 34.Bassnett, S. Translation Studies, rev. edn. London, 1991. 176 p.

35. Bold, B. The Guardian most trusted and The Sun least trusted online news brand, Pamco reveals. Campaign. September 17, 2018. URL : <https://www.campaignlive.co.uk/article/guardian-trusted-sun-least-trusted-online-news-brand-pamco-reveals/1492881> (Last accessed: 10.08.2019).
36. Carvalho, A. and Burgess J. Cultural Circuits of Climate Change in U. K. Broadsheet Newspapers, 1985–2003. *Risk Analysis*. 2005. Vol. 25, №6, P. 1457–1469.
37. Catford, J. C. A Linguistic Theory of Translation. Oxford University Press, 1965. 103 p.
38. Cronin, M. Translation and Globalization. London and New York : Routledge; 1 edition 2003. 208 p.
39. Cuddon, J. A. Penguin Dictionary of Literary Terms & Literary Theory. London: Penguin Books Ltd, 2004. 1024 p.
40. Dafouz-Milne, E. The pragmatic role of textual and interpersonal metadiscourse markers in the construction and attainment of persuasion: A cross-linguistic study of newspaper discourse. *Journal of Pragmatics – Elsevier*. 2008. Vol. 40, Issue 1. P. 95–113.
41. Dor, D. On newspaper headlines as relevance optimizers. *Journal of Pragmatics – Elsevier*. 2003. Vol. 35, Issue 5. P. 695–721.
42. Duguid, A. Newspaper discourse informalisation: a diachronic comparison from keywords. *Edinburgh University Press : Corpora*. 2010. Vol. 5, Issue 2. P. 109–138. URL : <https://www.eupublishing.com/doi/10.3366/cor.2010.0102> (Last accessed: 7.005.2019).
43. Dukāte, A. Translation, Manipulation, and Interpreting : doctoral dissertation. University of Latvia. Riga, 2007. 212 p.
44. Even-Zohar, I. Polysystem Studies : Special issue of Poetics Today. *International Journal for Theory and Analysis of Literature and Communication*. Tel Aviv: The Porter Institute for Poetics and Semiotics. 1990. Vol. 11, № 1. 262 p.

45. Isani, S. Of headlines & headlineese : Towards distinctive linguistic and pragmatic genericity. *OpenEdition Journals*. 2011. URL : [http:// journals.openedition.org/asp/2523](http://journals.openedition.org/asp/2523) (Last accessed: 15.08.2019).
46. Jakobson, R. On Linguistic aspects of translation. In *Reuben A. Brower ed. On translation*. Cambridge, Mass : Harvard University Press, 1959. P. 232–239.
47. Jones, E. Five reasons why we don't have a free and independent press in the UK and what we can do about it. *OpenDemocracy*. 18.04.2019. URL: <https://www.opendemocracy.net/en/opendemocracyuk/five-reasons-why-we-don-t-have-free-and-independent-press-in-uk-and-what-we-can-do-about/>. (Last accessed: 12.08.2019).
48. Kronrod, A and Engel, O. Accessibility theory and referring expressions in newspaper headlines. *Journal of Pragmatics – Elsevier*. 2001. Vol. 33, Issue 5. P. 683–699.
49. Moncomble, F. The deviant syntax of headlineese and its role in the pragmatics of headlines. *OpenEdition Journals*. 2018. URL : <http://journals.Openedition.org/erea/6124> (Last accessed: 30.08.2019).
50. Munday, J. *Introducing Translation Studies*. London and New York : Routledge, 2001. 240 p.
51. Newmark, P. *A Textbook of translation*. New York and London : Prentice-Hall, 1988. 292 p.
52. Nida, E. *Toward a Science of Translating : With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden : E. J. Brill, 1964. 331 p. URL : https://books.google.com.ua/books?id=YskUAAAAIAAJ&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Last accessed: 12.06.2019).
53. *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms* by Baldick Ch. Oxford : Oxford University Press, 1991. 280 p.
54. *The Manipulation of Literature (Routledge Revivals) : Studies in Literary Translation / edited by Theo Hermans 1st Edition*. London, 2014. 254 p.

55. The Routledge Dictionary of Literary Terms / edited by Childs P., Flower R. Taylor & Francis e-Library, 2006. 253 p.
56. Toury, G. Descriptive Translation Studies – and Beyond. Amsterdam : John Benjamins Publishing, 2012. 350 p. URL : https://www.academia.edu/37123060/Gideon_Toury_Descriptive_Translation_Studies_and_Beyond_1995_John_Benjamins_Publishing_Company (Last accessed: 15.07.2019).
57. Translation, History, Culture: a sourcebook / edited by André Lefevere. London: Routledge, 1992. 256 p.
58. Van Dijk, T. A. Handbook of Discourse Analysis : Dimensions of Discourse London : Academic Pr, 1985. 279 p.
59. Van Dijk, T. A. News Analysis : Case Studies of international and National News in the Press. London and New York : Routledge, 1987. 346 p.
60. Van Dijk, T. A. News As Discourse. London and New York : Routledge, 2016. 208 p.
61. Van Leuven-Zwart, K. M. Translation and Original : Similarities and Dissimilarities, II. Amsterdam: John Benjamins B. V., 1990. P. 69–95.
62. Venuti L. The Translator's Invisibility. London and New York : Routledge, 1995. 319 p.
63. Venuti, L. Introduction. In Lawrence Venuti (ed.) Rethinking Translation: Discourse, Subjectivity, Ideology. London and New York : Routledge, 1992. P. 1–17.
64. Venuti, L. Translation Changes Everything : Theory and Practice. London and New York : Routledge; 1 edition. 2013. 288 p.
65. Vermeer, H. J. Aufsätze zur Translationstheorie. Heidelberg : Selbstverl. Vermeer, 1983. 215 S.
66. Vermeer, H. J. Ein Rahmen für eine allgemeine Translationstheorie. Lebende Sprachen. 1978. Vol. 23, № 3, P. 99–102.
67. Wadensjö, C. Interpreting as Interaction. London and New York : Longman, 1999. 336 p.

68. White, M. Cracking the code of press headlines: From difficulty to opportunity for the foreign language learner. *International Journal of English Studies*. 2011. №11. P. 95–116.
69. Wilss, W. Kognition und Übersetzen : zu Theorie und Praxis der menschlichen und der maschinellen Übersetzung. Tübingen : M. Niemeyer, 1988. 306 p.
70. Wilss, W. Übersetzungswissenschaft : Probleme und Methoden. Studgart : Klett, 1977. 361 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

71. The Guardian : <https://www.theguardian.com/uk>.
72. The Independent : <https://www.independent.co.uk/>
73. The Telegraph: <https://www.telegraph.co.uk/>